

VANĚK, M.: Orální historie ve výzkumu soudobých dějin. Praha : Ústav pro soudobé dějiny, 2004, 176 s. (M. LACKO)

V rade mnohých publikácii edične veľmi aktívneho a prestížneho Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky sa objavila publikácia, ktorá má v tunajšej historickej obci novátorský charakter. Venuje sa totiž problematike tzv. oral history, ku ktorej väčšina českých – a dodajme aj slovenských – historikov zaujíma až nápadne odmietavý, resp. skeptický postoj, zotrvávajúc na mýte o spoľahlivosti jedine dokumentu písomného.

Nezávisle od rôznych takýchto a podobných odmietavých názorov na „oral history“ je však nepopierateľnou skutočnosťou, že tu ide taktiež o historický prameň, aj keď špecifickej povahy, ku ktorému treba pristupovať rovnako kriticky ako ku každému inému prameňu (s. 7). Nemožno ju chápať ani ako nejaký protiklad k archívnym prameňom, avšak pri absencii písomných prameňov ostáva práve táto metóda jediným možným zdrojom našich poznatkov (s. 16). S týmto názorom nemožno nesúhlasiť, najmä, ak si uvedomíme množstvo vedecky nespracovaných, citlivých tém z obdobia našich najnovších národných dejín.

S takýmto presvedčením založila skupina českých historikov ešte v roku 2000 Centrum orálnej histórie, kde sa množstvo výskumných projektov nielen realizuje, ale ich výsledky sa aj sprístupňujú širokej verejnosti. Táto rozsiahla činnosť sa pochopiteľne nemôže zaobiť bez istého teoretického podbudovania. Jedným z prvých ucelených diel v tomto je aj práca Miroslava Vaněka.

Po formálnej stránke je práca rozdelená na tri kapitoly: Prvá (s. 18-52) pojednáva o vývoji orálnej histórie (história názvu, rozvoj metódy). Druhá kapitola (s. 53-94) rozoberá problematiku vzniku rozhovoru za súčinnosti pýtajúceho sa a narátora (proces rozhovoru, problém pamäti narátora, rozhovor ako proces a výsledok). V tretej kapitole sa rozoberá otázka analýzy a interpretácie (s. 95-159). Prácu dopĺňa šesťstranový zoznam odbornej – zväčša anglosaskej – literatúry k tejto problematike. V závere autor takisto optimisticky predpokladá, že *„ako výskumná metóda sa bude orálna história rozvíjať ... tým bohatšie a prospešnejšie, čím skôr historiografia prekoná neplodné štádium úvah o 'prednostiach' prameňa písomného“* (s. 165).

Ostáva nám len dúfať, že toto presvedčenie budú v záujme rozvoja historického poznania najnovších dejín zdieľať aj naši historici.